

Klassproblemet i USA

19

ATT ORDET KLASS fått en så stark politisk betoning beror naturligtvis på dess centrala betydelse för den marxistiska åskådningen. Enligt denna har samhället under historisk tid alltid tenderat att uppdelas i två stridande klasser, de besittande och de icke besittande — under innevarande skede kapitalister och proletärer. Medelklassen är utifrån detta perspektiv icke någon klass i egentlig mening; den minskar i betydelse genom proletarisering, och i den mån den finns kvar skall den i klasskampen stå på proletariatets sida. Även i samtida socialdemokrati är denna synpunkt central, trots att man ofta i princip erkänner både den marxistiska klasslärans metafysiska ursprung och de avgörande felen i Marx' förutsägelser om den sociala utvecklingen.

Marxismen utgår från en kombination av objektiv och subjektiv bestämning av klassbegreppet. Dvs. proletariatet är skickat att bli en klass genom sitt objektiva läge — fattigdomen —, men det blir icke en verklig klass förrän insikten om detta läge tar sig uttryck i en känsla av gemenskap, av klassmedvetande. I de flesta klass teorier påträffas samma kombination av objektiva och subjektiva bestämningsgrunder. Med en klass menas i regel en grupp människor som dels lever under likartade förhållanden, dels härigenom fått en i vissa väsentliga hänseenden likartad inställning.

Vad nu först den subjektiva faktorn beträffar lär ingen förneka att den är utomordentligt svagt utvecklad i USA. Det bästa bevisat härför är de berömda opinionsundersökningar enligt vilka omkring 80 procent av de tillfrågade förklarar sig

tillhöra medelklassen. Då de svarande har att välja mellan tre klasser, innebär "anslutningen" till medelklassen snarast att man icke anser sig tillhöra någon klass, att man ställer sig utanför den strid mellan klasserna som själva frågeställningen antyder. Då det stora flertalet industriarbetare säger sig tillhöra medelklassen, tar de, omedvetet, avstånd icke blott från marxismen utan också från hela den socialistiska klasskampsteorin. De känner sig i första rummet som likaberättigade medborgare i ett samhälle, icke som medlemmar av en eftersatt eller undertryckt klass.

I samma riktning pekar formerna för umgänget mellan personer ur skilda yrkesgrupper. Då en marknad klasskillnad förnimmes avspeglar sig detta i en viss distans eller rent av i ett slags över- och underordningsförhållande i kontakten mellan människor. Det är en självklarhet som icke tillräckligt starkt kan betonas att dessa företeelser — om man bortser från rasproblemet, som skall diskuteras i en annan artikelserie — är mindre framträdande i USA än kanske på något annat håll. En frimodighet och naturlighet som bygger på jämlikhetskänsla präglar umgänget i detta land. Då man efter några års frånvaro kommer tillbaka till USA blir man ånyo slagen av detta faktum. Att läget i vårt land på denna punkt förbättrats oerhört under de senaste årtiondena är ostridigt, men vi har ännu ett lånet stycke kvar till amerikansk nivå.

I vad mån sammanhänger denna brist på klasskänsla med objektiva faktorer i amerikanskt samhällsliv? En sådan faktor har redan framhävts: den livliga klasscirkulationen. En annan faktor som ofta åberopas i detta sammanhang är den höga levnadsstandarden i USA över huvud och främst bland industriarbetarna, som i andra länder varit socialismens och klasskampstankens bärare. Då välståndet är stort och allmänt uppstår icke starka klassmotsättningar, säger man, ty dessa förutsätter missnöje, och de som har det bra är nöjda. Mot detta resonemang har invänts att den relativa ställningen, standarden i förhållande till andra folkgrupper, är avgörande och att i europeiska länder ofta de arbetare som inom sin klass varit jämförelsevis välställda först blivit klassmedvetna socialister. Tocqueville klarlade för hundra år sedan att den franska revolutionen stöddes icke av de grupper som levde under en utpräglat feodal regim, utan tvärtom av dem som redan emanciperat sig från den gamla ordningen; på samma sätt, påstår socialistiska teoretiker, är den sociala revolutionens målsmän att finna främst bland de arbetare som nått någorlunda anständiga villkor och därmed förutsättningar för politisk aktivitet.

Denna synpunkt är emellertid en alltför enkel replik på ett alltför enkelt påstående. Om industriarbetarna, såsom fallet är i USA, är väl medvetna om att de utgör ett slags överklass i förhållande till arbetarna i andra länder, är det sannolikt att detta påverkar deras politiska inställning. Redan den absolut höga levnadsstandarden i USA måste därför räknas till de faktorer som med fog kan antas motverka socialism och klasskamp. Detta icke minst efter de båda världskrigen, då miljoner amerikanska arbetare med egna ögon kunnat konstatera att de har det bättre än sina kamrater i Europa.

Men andra faktorer är antagligen viktigare. Kropparbetarna bildar icke och har icke bildat en ekonomiskt avgränsad grupp. De miljö-

ner inom den amerikanska arbetarfederationen som förtjänar 3.000—4.000 dollar om året har i själva verket inkomster över genomsnittet; de har mer än de flesta folkskollärare och lika mycket som de flesta professorer. Om en ekonomisk klassgräns skulle utformas, måste den gå inom själva "arbetarklassen"; särskilt tidigare har skillnaden mellan inkomsten inom olika arbetaryrken varit stor, och immigrantarbetarna har på många håll bildat ett verkligt proletariat.

Till detta kommer att levnadsstandarden i stort sett stadigt gått uppåt. Även en så doktrinär socialist som Laski har förklarar att en ständig höjning av lönerna motverkar missnöje och socialism, oberoende av om denna höjning innebär någon förbättring i förhållande till andra folkgrupper. För några årtionden sedan trodde många att det var slut med den snabba höjningen av standarden. Ofta stödde man sig på en primitiv analogi som populariserades av den briljante historikern Frederick Turner; de förut outnyttjade gränsområdena i väster höll på att försvinna, och därför skulle det bli trångt om utrymmet och ont om förnödenheter. Hela detta perspektiv, en gång utgångspunkten för lysande och falska förutsägelser, håller nu på att falla i glömska.

Hur vagt klassbegreppet är och hur lätt lösa konstruktioner kan uppföras på dess grund har vi många erfarenheter av i Europa. Men det är inte förvånande att förvirringen är särskilt stor i USA. Sociologerna ger uttryck åt de mest skilda meningarna. Enligt Corey omfattar medelklassen 9 procent, enligt Palm 30 procent, enligt Bingham 50 procent; Holcombe anser att en betydande majoritet av folket rimligen kan anses ingå i medelklassen. Hur totalt meningarna bryter sig utreddes för några år sedan i en idéhistorisk undersökning (Page, Class and American sociology). Den amerikanska verkligheten låter sig än motvilligare än den europeiska inpassas i ett klasschema.

Beträffande utvecklingen under senaste tid, undersökt särskilt av Anderson och Davidson, bör först antecknas att antalet industriarbetare och särskilt antalet icke yrkesskickliga arbetare avsevärt gått tillbaka. Av samtliga personer med inkomst av arbete tillhörde år 1920 29,9 procent industrin; motsvarande siffra för år 1940 är 26,3 procent. De icke yrkesskickliga arbetarna (inom industri, jordbruk osv.) utgjorde år 1910 37,3 procent, år 1930 28,7 procent, år 1940 omkring 25 procent. Under samma tid steg antalet förmän och yrkesskickliga arbetare, ehuru icke på långt när så starkt som de icke yrkesskickligas antal sjönk. De arbetargrupper som enligt det socialistiska schemat skall bilda det klassmedvetna proletariatet är i själva verket i tillbakagång, medan antalet kontorsanställda och småföretagare växer.

Än viktigare är den med allmän välståndsökning förenade ekonomiska utjämning som under den senaste tiden klarlagts (jämför särskilt Federal Reserve Systems rapporter från sommaren och hösten 1947). Resultaten av de gjorda undersökningarna kan sammanfattas i följande sats: besparingarna har snabbt ökat under senare år, och detta främst i fråga om enskilda, icke för bolag och affärsföretag; antalet sparare har ökat till att omfatta en betydande majoritet av befolkningen, och särskilt de mindre välställda gruppernas besparingar har växt; arbetarnas reallöner har stigit medan arbetstiden sjunkit; de fattigaste områdena, främst i söder, har relativt sett gått framåt vida mer än de förmögna områdena i nordost; en allmän inkomstutjämning framträder som konsekvens av de höga progressiva skatterna. Som exempel på vad som skett kan nämnas att jordbrukarnas realinkomster sedan 1939 beräknas ha stigit med 155 procent och fabriksarbetarnas med 29 procent, medan realinkomsten av kapital något gått tillbaka. Det är icke förvånande att en del amerikanska ekonomer talar om en social revolution i utjämningens tecken. I utjämningens och klasscirkulationens tjänst står också de beslut enligt vilka alla krigsdeltagare får understöd för studier vid universitet och högskolor. För närvarande uppgår antalet studenter vid dylika institutioner till omkring 2,7 miljoner (mot omkring 1,4 miljoner före kriget). Det innebär att långt flera får högre utbildning i USA än i något annat land.

Det kan alltså fastställas att den objektiva och subjektiva skillnaden mellan yrkesgrupperna i USA icke är sådan att man rimligen kan tala om avgränsade klasser; att klasscirkulationen, för att begagna detta något missvisande ord, är utomordentligt stor; att antalet industriarbetare — särskilt icke yrkesskickliga och lågt betalda — minskar; en bestämd tendens till ekonomisk

utjämning framträder särskilt sedan kriget.

Det återstår att diskutera socialismens problem i USA från i mera egentlig mening politiska synpunkter.

Herbert Tingsten

(En föregående artikel i denna serie var införd i Dagens Nyheter den 23/11).